

SÖZ DİZİMSEL SANAL ÇİZGİ YAKLAŞIMIYLA NÂBÎ'NİN GELÜR GİDER REDİFLİ GAZELİ ÜZERİNE BİR OKUMA DENEMESİ
A Reading Attempt On Nâbî's Gazelle With Gelür Gider Redif With The Syntactic Virtual Line Approach

Özlem DEMİREL DÖNMEZ¹

¹ Doç. Dr., İnönü Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi TDE Bölümü, ozlem.demirel@inonu.edu.tr, orcid.org/0000-0003-1965-2554

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received: 12.05.2021
Kabul/Accepted: 23.06.2021

DOI: 10.20322/littera.936803

Anahtar Kelimeler:

Söz Dizimi, anlam, sanal çizgi yaklaşımı, Nâbî, gazel.

ÖZ

Tarafımızdan öne sürülen Söz Dizimsel Sanal Çizgi Yaklaşımının çıkış noktasını, cümlelerin öğelerinin kendileriyle aynı olan öğelerle sanal bir çizgi yardımıyla birleştirilmesi sonucu ortaya çıkan geometrik şekiller oluşturmaktadır. Bu geometrik şekillerin her şiirde farklılaştığının¹ ve şiirin anlamıyla örtüştüğünün fark edilmesi, konuyu çalışılmaya değer kılmıştır. Çalışmada, Söz Dizimsel Sanal Çizgi Yaklaşımı ile söz dizimi ve anlam arasında çözülmeye muhtaç, ilk bakışta fark edilmeyen, derin ve organik bağın nasıl çözümlenebileceği sorusu cevaplanmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada Nâbî'nin "gelür gider" redifli gazeli Söz Dizimsel Sanal Çizgi Yaklaşımı ile ele alınarak yorumlanmaya çalışılmıştır. Gazelin odağında yer alan "gelür gider" yüklemi, zıt yöne doğru gerçekleşen hareketi ifade etmektedir. Öğelerin birleşmesi sonucu "zızzak" şeklinin ortaya çıkmasının dikkate değer bir özellik olduğunu düşünmekteyiz. Şiirin tamamında zızzak şeklini çizen dolaylı tümleçlerin neredeyse tamamı "gelür gider" yüklemine bağlanmaktadır. Düz bir çizgide ilerleyen öznenin, gazelin bütününe hâkim olan sevgiliye ulaşamayan bir âşık profilinin aksine, sevgiliyi kucağına almış "âşık-ı rüsvâ" öznesinde zızzak çizmesi de ilgi çekicidir. Öğelerin sanal bir çizgi yardımıyla birleştirilmesi sonucu ortaya çıkan geometrik şekillerin şiirin anlamıyla belli bir oranda örtüşmesi, öge dizilişi ile anlam arasındaki ilişkiye dikkat çekmektedir.

ABSTRACT

The starting point of the Syntactic Virtual Line Approach put forward by us is the geometric shapes that emerge as a result of combining the elements of the sentence with the same elements with the help of a virtual line. The realization that these geometric shapes differ in every poem and overlap with the meaning of the poem made the subject worth studying. In the study, the question of how to resolve the deep and organic link between the syntax and meaning, which is not noticed at first glance, needs

Keywords:

Syntax, meaning, syntactic virtual line, Nâbî, gazel.

¹ Söz Dizimsel Sanal Çizgi Yaklaşımının uygulandığı Orhan Veli'nin Güzel Havalarda şiirinde (Demirel Dönmez, 2014: 449-454) ve Nevî'nin üç gazelinde (Demirel Dönmez, 2020: 105-122) farklı geometrik şekillerle karşılaşılmıştır.

to be resolved with Syntactic Virtual Line Approach, has been tried to be answered. In this study, it is tried to be interpreted by using the Syntax Virtual Line Approach of Nâbî's ghazel with "come and go" redif. The predicate "come and go", which is at the focus of the gazel, expresses the movement in the opposite direction. We think that the emergence of the "zigzag" shape as a result of the combination of elements is a remarkable feature. Almost all of the indirect complements that draw the zigzag shape throughout the poem are attributed to the "come and go" predicate. It is also interesting that the subject advancing in a straight line zigzags on the "âşık-ı rüsvâ" subject holding the lover in his arms, unlike the profile of a lover who cannot reach the lover who dominates the whole ghetto.

Atıf/Citation: DEMİREL DÖNMEZ, Ö. (2021), "Söz Dizimsel Sanal Çizgi Yaklaşımıyla Nâbî'nin Gelür Gider Redifli Gazeli Üzerine Bir Okuma Denemesi", *Littera Turca, Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 7/3, 640-658.

Sorumlu yazar/Corresponding author: Özlem DEMİREL DÖNMEZ, ozlem.demirel@inonu.edu.tr

GİRİŞ

Söz Dizimsel Sanal Çizgi Yaklaşımı²; metni, ögelerin kesişmesi sonucu ortaya çıkan geometrik şekillerden faydalanarak yorumlamaya dayanır. Yaklaşımında cümlelerin ögeleri açısından basit cümleler esas alınmakta ancak her basit cümlelerin şiir içerisindeki bağlantıları bir bütün olarak değerlendirilmektedir. Yargı bildiren her yapı, kendi başına psikolojik bir derinliğe sahip olmakla birlikte bağlamın tamamının bir tam cümle olduğu gerçeği de yadsınamaz. Özellikle şiirde bir cümlelerin anlamı, çoğu zaman bir önceki veya sonraki cümleyle birlikte netlik kazanmaktadır. Bunun yanında bağlam içerisinde açık ve belki daha zengin anlamlar kazanan her cümlelerin tek başına farklı bir anlam derinliğine ve anlatanın söylemediklerinin ipuçlarına sahip olduğu da düşünülebilir. Bu bakımdan cümlede yer alan her bir sözcük ve bu sözcüklerin dizim içerisindeki yeri son derece önemlidir.

Saussure, bir dizimdeki öge değerini daha önce, daha sonra ya da hem daha önce hem daha sonra gelen ögelerle olan karşılığından alır diyerek ögelerin dizim içerisindeki yerine dikkat çeker (1985: 133-134).

Porzing ise cümlede kelimelerin dizilişinin hiçbir dilde keyfi ve tesadüfi olmadığını her konuşma eyleminde, kimse bunun nasıl olduğunu söylemese de bir kararın gerçekleştiğini belirterek dizimin belli kurallarının olduğunu hatırlatır (1995: 105).

Her dilde farklılaşabilen ve dilin yapısı içerisinde kendiliğinden gerçekleşen bu dizim kuralları anlamdan bağımsız düşünülemez. Dizimde yer alan her ögenin, bütün içerisinde bir anlamı ve değeri vardır. Biçimle anlamın uyuşması zorunlu olup dile giren en ufak bir birim dahi iletişime katkıda bulunmakta ve anlamı değiştirebilmektedir (Üstünova 2014: 46).

² Söz Dizimsel Sanal Çizgi Yaklaşımı, tarafımızdan öne sürülmüş olup ögelerin dizilişinden yola çıkarak söz dizimi ile anlam arasındaki ilişkiyi irdeler.

Dizim anlam ilişkisinin, geçmişten günümüze bir metin analiz yöntemi olarak kullanıldığı bilinmektedir. 11. yüzyılda Cürçânî'nin Kur'an'ın dilini çözümlemeye (Boyalık, 2014), 16. yüzyılda Şem'i Şem'ullah'ın Mesnevi şerhinde (Koçoğlu 2012) cümle yapısını dikkate aldıkları görülmektedir.

20. yüzyılda ise Andrews, Divan şiiri çözümlemelerine söz dizimi odaklı bir bakış açısı getirir. Divan şiiri şerh metotları içerisinde söz dizimine pek rastlanmadığını belirten yazar, bu konudaki girişiminin başlangıç düzeyinde olacağını belirtir (2006: 33).

Andrews'ın söz dizimi yaklaşımının farklı metin ve şiirlere de uygulanabilirliği olmakla birlikte yazar, konuşma dilinin bütün serbestliklerine imkân tanıyan ve yüksek müphemiyet derecesine sahip olan Divan şiirinin özel söz diziminin, söylemin tespit edilmesini sağlayan önemli bir işaret olduğunu belirterek inceleme alanı olarak özellikle neden Divan şiirini seçtiğini de dile getirmiş olur (2006: 40).

Bu durum Söz Dizimsel Sanal Çizgi Yaklaşımı için de geçerlidir. Farklı şiir ve metinlere uygulanabilecek olan yaklaşımın belirli bir vezin, kural, söyleyiş esnekliği ve ahenk bütünlüğü içeren Divan şiirindeki uygulamalarının daha başarılı olacağını düşünmekteyiz. Özellikle Nâbî'nin "gelür gider" redifli gazelinin tercih edilmesi ise bu gazel üzerine yapılmış olan birden fazla yorumun bulunmasına dayanır. Böylelikle kendi yaklaşımımızın bu yorumlara nasıl bir katkı sağlayacağını, farklı bir bakış açısı getirip getirmeyeceğini görme imkânımız olacaktır.

Divan şiirinin yükselişini ve gelişimini devam ettirdiği 17. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış olan Nâbî, yetiştiği edebi çevreden ziyade yüzünü çağdaşı olan İranlı şairlere çevirerek şiire yenilik getirmeyi umut eder (Mengi 1987: 26).

Şiirde anlama son derece önem veren Nâbî, şiirin dış yapısını "aziz", iç yapısını yani manasını "en aziz" şeklinde tanımlayarak manayı, şeklin önüne geçirir (Aydemir 2009:87).

Nâbî'ye göre şiirde asıl konu manadır. Manadan yoksun bir nazım parçası basit bir söz olmaktan öteye gidemez. Sözü şiir hâline getiren şey, onun içinde vücuda getirilen iç içe geçmiş mana unsurudur. Güçlü manalardan yoksun bir nazma hiç kimse itibar etmez (Doğan 2009: 36).

Şiirde manaya son derece önem veren, dilde sadelikten yana olan Nâbî'ye göre öyle çözülmesi zor, düğümlü, manası az, her satırı lügate bakmaya sebep olan şeylere şiir ve inşa denmesi uygun değildir (Ceyhan 2010: 21).

Bu çalışmada ele alınan şairin "gelür-gider" redifli gazelinin de dil ve üslup bakımından sade ve anlaşılır olduğu görülmektedir. Altı beyitten oluşan gazelde redifin de etkisiyle olacak hareket, benzerlik ve zıtlıklar bir arada bulunmaktadır. Kadeh-derya, Hz. İsa-şifa-pezir benzerlikleri; gelür-gider, cezr-medd, ağyâr-biz, mâriz-şifâ zıtlıkları; gelür gider, cezr ü medd, açıl-, haber ver-, leşker, gehvâre, şeydâ hareketi ifade eden veya çağrıştıran fiil ve isimlerdir.

Gazelin ana temasını sevgilinin âşiğa karşı takındığı olumsuz tavır oluşturmaktadır. Ağyara gül gibi açılan, İsa gibi şifa dağıtacak derecede cömert olan ve âşiğa muradının ne olduğunu sormayacak kadar umursamaz bir sevgili

profili karşısında gam ve kederden kurtulamayan, ümit etmekten vazgeçmeyen ve gehvâre (beşik) gibi inleyen rûsva bir âşık yer almaktadır.

Gazelin tümüne hâkim olan genel görüntü ve duyurduğu ses, kararsızlık ve hızdır. Bu duyguyu veren en önemli unsur “gelür gider” redifidir. Her beyitte tekrar eden bu kararsızlık ve hız duygusunu, “medd ü cezr, nesîm-i sebük-pâ, yine, bir dahı, leşker, gehvâre, şeydâ” sözcükleri pekiştirmektedir.

Çalışmanın Metodolojisi

Söz Dizimsel Sanal Çizgi Yaklaşımı'nın esasını cümle oluşturmaktadır. Bu yaklaşımda cümlelerin en basit şekillerine yer verilmekte olup birleşik cümleler, diziliş sırasına göre basit cümlelere bölünerek ele alınır. Her cümleye bir satırda, her cümlenin öğelerine de birer sütunda yer verilerek öğeler tablosu elde edilir. Bu tabloda yer alan öğeler, kendileriyle aynı olan öğelerle sanal bir çizgi yardımıyla birleştirilir ve bu birleşmenin sonucunda çoğunlukla üçgenlerden oluşan geometrik şekiller ortaya çıkar. Bu şekillerden yola çıkılarak farklı anlam katmanlarına ulaşmak amaçlanır.

Nâbî'nin söz konusu gazeli Söz Dizimsel Sanal Çizgi Yaklaşımına göre incelenirken öncelikle şiire, ardından da “Ögelerin Kesişmesi” ve “Gazelin Karşılaştırmalı Yorumu” olmak üzere iki ana başlığa yer verilmiştir. “Ögelerin Kesişmesi” başlığı altında gazelde yer alan cümleler belirlenerek öğelerine ayrılmış ve bu öğelerin sanal çizgilerle birleştirilmesi sonucu öğelerin kesişmesi tablosu elde edilmiştir. Tablonun genel yorumuna da bu başlık altında yer verilmiştir. “Gazelin Karşılaştırmalı Yorumu”nu oluşturan ikinci başlık altında ise öncelikle beyitler ve dil içi çevirileri, sonrasında ise gazelin Söz Dizimsel Sanal Çizgi Yaklaşımı ile birlikte iki farklı yorumu³ bulunmaktadır. Söz Dizimsel Sanal Çizgi Yaklaşımında öğelerin kesişmesi tablosunda yer alan geometrik şekiller yorumlanarak gazelin anlamına farklı bir bakış açısı getirilmeye çalışılmıştır. Burada yer alan üç farklı yorum her beyit için ayrı bir tabloda gösterilerek konunun netlik kazanması amaçlanmıştır.

Çalışmada, kolaylık açısından gerekli yerlerde Andrews'ın yorumu A.W, Ali Yıldırım ve Ayşegül Akdemir'in yorumu A.Y & A.A, Söz Dizimsel Sanal Çizgi Yaklaşımı ise SDSÇY şeklinde kısaltılmıştır.

Gazel

Bezm-i safâya sâğar-ı sahbâ gelür gider

Gûyâ ki cezr ü medd ile deryâ gelür gider

³ AW: Walter Andrews'ın “Şiirin Sesi Toplumun Şarkısı” ve Ali Yıldırım, Ayşegül Akdemir'in “Söz Bir Ateş” eserlerinde yer alan yorumlar esas alınmıştır.

Açıldığı haber verir ağyâra gül gibi

Dâim bize nesîm-i sebûk-pâ gelür gider

Olmaz yine marîz-i mahabbet şifâ-pezîr

Rûy-i zemîne bir dahi îsâ gelür gider

Sultân-ı gam nişîmen idelden derûnumu

Sahrâ-yı kalbe leşker-i sevdâ gelür gider

Âgûş-ı vasla almış o tıflı şeb-i visâl

Gehvâre gibi âşık-ı rüsvâ gelür gider

Bir gün demez o şûh ki âyâ murâdı ne

Çokdan bu kûya Nâbî-i şeydâ gelür gider

1. Ögelerin Kesişmesi

1.cümle: Bezm-i safâya sâğar-ı sahbâ gelür gider

DT: Bezm-i safâya

Ö: sâğar-ı sahbâ

Y: gelür gider

(Sâğar-ı sahbâ bezm-i safâya gelür gider)

Ö DT Y

2. cümle: Gûyâ ki cezr ü medd ile deryâ gelür gider

CDU: Gûyâ ki

ZT: cezr ü medd ile

Ö: deryâ

Y: gelür gider

(Deryâ gûvâ ki cezr ü medd ile gelür gider)

Ö CDU ZT Y

3. cümle: Açıldığıın haber verir ağyâra gül gibi

N: Açıldığıın

Y: haber verir

N: ağyâra gül gibi

(Ağyara gül gibi açıldığıın haber verir)

N Y

4. cümle: Dâim bize nesîm-i sebük-pâ gelür gider

ZT: Dâim

DT: bize

Ö: nesîm-i sebük-pâ

Y: gelür gider

(Nesîm-i sebük-pâ dâim bize gelür gider)

Ö ZT DT Y

5. cümle: Olmaz yine marîz-i mahabbet şifâ-pezîr

Y: Olmaz

ZT: yine

Ö: marîz-i mahabbet

N: şifâ-pezîr

(Marîz-i mahabbet yine şifâ-pezîr olmaz)

Ö ZT N Y

6. cümle: Rûy-i zemîne bir dahı İsâ gelür gider

DT: Rûy-i zemîne

ZT: bir dahı

Ö: İsâ

Y: gelür gider

(İsâ rûy-i zemîne bir dahı gelür gider)

Ö DT ZT Y

7. cümle: Sultân-ı gam nişîmen idelden derûnumu sahrâ-yı kalbe leşker-i sevdâ gelür gider

ZT: Sultân-ı gam nişîmen idelden derûnumu

DT: Sahrâ-yı kalbe

Ö: leşker-i sevdâ

Y: gelür gider

(Leşker-i sevdâ sultân-ı gam nişîmen idelden derûnumu sahrâ-yı kalbe gelür gider)

Ö ZT DT Y

8. cümle: Âgûş-ı vasla almış o tıflı şeb-i visâl

DT: Âgûş-ı vasla

Y: almış

N: o tıflı

ZT: şeb-i visâl

(O tıflı şeb-i visâl âgûş-ı vasla almış)

N ZT DT Y

9. cümle: Gehvâre gibi âşık-ı rüsvâ gelür gider

ZT: Gehvâre gibi

Ö: âşık-ı rüsvâ

Y: gelür gider

(Âşık-ı rüsvâ gehvâre gibi gelür gider)

Ö ZT Y

10. cümle: Bir gün demez o şûh ki âyâ murâdı ne

ZT: Bir gün

Y: demez

Ö: o şûh

CDU: ki

N: âyâ murâdı ne

(O şûh bir gün âyâ murâdı ne demez ki)

Ö ZT N Y

11. cümle: Çokdan bu kûya Nâbî-i şeydâ gelür gider

ZT: Çokdan

DT: bu kûya

Ö: Nâbî-i şeydâ

Y: gelür gider

(Nâbî-i şeydâ çokdan bu kûya gelür gider)

Ö ZT DT Y

Tablo 1: Ögelerin Kesişmesi

1. Cümle	DT	Ö	Y		
2. Cümle	CDU	ZT	Ö	Y	
3. Cümle	N	Y	N		
4. Cümle	ZT	DT	Ö	Y	
5. Cümle	Y	ZT	Ö	N	
6. Cümle	DT	ZT	Ö	Y	
7. Cümle	ZT	DT	Ö	Y	
8. Cümle	DT	Y	N	ZT	
9. Cümle	ZT	Ö	Y		
10. Cümle	ZT	Y	Ö	CDU	N
11. Cümle	ZT	DT	Ö	Y	

Söz Dizimsel Sanal Çizgi Yaklaşımına göre geometrik şekillerin yoğunlaştığı cümleler şiirin merkezinde yer almaktadır. Bu yönden baktığımızda 2. cümlede 1 üçgen; 3. cümlede 2 üçgen; 4. cümlede 2'si aynı yöne 1'i farklı yöne bakan 3 üçgen; 5. cümlede farklı yönere bakan 2 üçgen; 6. cümlede 1 üçgen, 2 paralel çizgi; 7. cümlede 1 üçgen; 8. cümlede 3'ü aynı yöne 1'i ters yöne bakan 4 üçgen; 9. cümlede zıt yönere bakan 2 üçgen; 10. cümlede 1 üçgen, 11. cümle ise çizgilerin bitiş noktasını oluşturur. Bu durumda üçgenlerin 4. ve 8. cümlelerde yoğunlaştığı görülmektedir. Şiirin merkezinde yer alan ve diğer cümlelerin etrafında halkalandığı temel duygu ve düşüncenin, bu iki cümlede gizlenmiş olması beklenmektedir. 4. cümleye bakalım: "Dâim bize nesîm-i sebük-pâ gelür gider". Cümlede sırasıyla zarf tümleci, dolaylı tümleç, özne ve yüklem yer almaktadır. 4. cümle 3. cümleyle anlam ve şekil bakımından bir bütünlük içerir. "Nesîm-i sebük-pâ", hem "haber verir" hem de "gelür gider" yüklemelerinin öznesi olup "bize" dolaylı tümleci ile "dâim" zarf tümleci de her iki cümle için ortak öğelerdir. Cümlelerin öğeleri ve özne olarak da "nesîm-i sebük-pâ" dikkate alındığında bu cümleyi şu şekilde anlamlandırabiliriz: Ayağına çabuk rüzgâr daima bize gelip gider ve (sevgilinin) ağıyâra gül gibi açıldığını bize daima haber verir. Cümleye hâkim olan temel duygunun süreklilik ve "kıskançlık" olduğu görülmektedir. Şair, sevgilinin başkalarıyla iletişim kurmasını, herhangi bir yakınlık göstermesini iğneleyici bir üslupla, "açıldığın haber verir ağıyâra", eleştirmekte ve sevgilinin bu tutumundan rahatsızlık duymakta kısaca onu ağıyârdan kıskanmaktadır.

8. cümleye bakıldığında: "Âgûş-ı vasla almış o tıflı şeb-i visâl (O yeni yetmeyi, kavuşma gecesinde vuslat kucağına almış)." Bu cümlede öznenin kim olduğu belli değildir. Bir sonraki cümleye bakarak bir fikre ulaşılabileceği de özne konusundaki karışıklık tam olarak netleşmemektedir. O yeni yetme sevgiliyi kucağına alan ağıyar mıdır yoksa âşık mıdır? 9. cümlede öznenin "rüsva âşık" olduğu söyleneceği de şiirin bütünlüğü ve şairin şikâyetleri göz önünde bulundurulduğunda böyle bir kavuşma muhal gözükmemektedir. Bu durumda sevgiliyi kucağına alan ağıyar, üzüntüsünden bu kıskançlık duygusuyla (boş) beşik gibi gidip gelen ise âşıktır şeklinde bir yorum yapabiliriz. Veya sevgiliyi kucağına alıp beşik gibi gidip gelenin rüsva âşık olduğunu düşünebiliriz, sevgiliye kavuşmuş bir âşık profiline pek alışık olmasak da şiirin düz okuması bizi bu sonuca götürür. Ancak bu defa da bir sonraki beyitte âşığın muradından habersiz bir sevgiliyle karşılaşmamız, bizi zor durumda bırakır. Ayrıca Söz Dizimsel Sanal Çizgi Yaklaşımından yola çıkarak 4. cümle ile 8. cümleyi ilişkilendirerek anlamlandırmak istediğimizde de ağıyâra yakınlığı söylenen sevgilinin âşığın kucağında olması, tahayyülü zorlamaktadır. Üçüncü bir yorum olarak, 5. beyitte yer alan tasvirin şairin muhayyilesinin bir ürünü olduğu, yani şairin hayalinden bahsettiği de düşünülebilir.

Ögelerin kesişmesi tablosuna genel olarak bakıldığında dolaylı tümleç ve yüklem (6. ve 7. cümleler hariç) tablonun tamamında zikzak, ZT'nin 5., 6., 9., 10. ve 11. cümlelerde düz çizgi diğerlerinde zikzak, öznenin ise 9. cümle hariç düz bir çizgi şeklinde ilerlediği görülmektedir. Zikzak ve düz çizgileri daha net görmek açısından bir tablo oluşturulabilir:

Tablo 2: Zikzak ve Düz Çizgileri Oluşturan Ögeler

Cümleler	DT	ZT	Ö	Y
	ZİKZAK	ZİKZAK	DÜZ ÇİZGİ	ZİKZAK
1. Cümle	bezm-i safâya	-		gelür gider
2. Cümle	-	cezr ü medd ile	deryâ	gelür gider
3. Cümle	-	-	-	haber verir
4. Cümle	bize	dâim	nesîm-i sebük-pâ	gelür gider
		DÜZ ÇİZGİ		
5. Cümle	-	yine	marîz-i mahabbet	olmaz
				DÜZ ÇİZGİ
6. Cümle	rûy-i zemîne	bir dahî	îsâ	gelür gider
		ZİKZAK		
7. Cümle	sahrâ-yı kalbe	sultân-ı gam nişîmen idelden derûnumu	leşker-i sevdâ	gelür gider
			ZİKZAK	ZİKZAK
8. Cümle	âgûş-ı vasla	şeb-i visâl	-	almış
		DÜZ ÇİZGİ		
9. Cümle	-	gehvâre gibi	âşık-ı rüsvâ	gelür gider
			DÜZ ÇİZGİ	
10. Cümle	-	bir gün	o şûh	demez
11. Cümle	bu kûya (zikzak)	çokdan	Nâbî-i şeydâ	gelür gider

Gazeldeki en net ve kesintisiz zikzak şeklini DT oluşturmaktadır. Bu durum, gazelde yer alan altı dolaylı tümleçten beşinin “gelür gider” yüklemine bağlanmasıyla izah edilebilir. Düz bir çizgide kararlılıkla ilerleyen öznenin sadece 9. cümledeki “âşık-ı rüsvâ” öznesinde zikzak çizmesi anlam da göz önünde bulundurulduğunda ilgi çekicidir.

Tablonun geneline hâkim olan zikzak şekli, bir çizginin iki farklı yöne gelip gitmesi hareketidir. Gazelde yer alan on bir cümlede kullanılan “gelür gider” yüklemi ile tabloya hâkim olan zikzak şekli, anlam ve şekil örtüşmesinin güzel bir örneği olarak düşünülebilir.

Daha önce Nev'î'nin üç gazeli üzerine, Söz Dizimsel Sanal Çizgi Yaklaşımı ile yapmış olduğumuz incelemede de benzer sonuçların ortaya çıkması Söz Dizimsel Sanal Çizgi Yaklaşımının tutarlılığını göstermesi açısından önemlidir: İsterüz redifli gazelde, dik açılı üçgenler, keskin çizgilerin şairin isteğindeki kararlılıkla; bilmez redifli gazelde, ters yönlere doğru uzanan üçgenlerin gazelde bir arada bulunan zıt anlamlarla; döndürdün redifli gazelde ise devinim, dönme, döndürme ve çevirme eylemleriyle iç içe geçmiş, birbirini takip eden, tekrar eden üçgenlerin şekil ve anlam örtüşmesine örnek teşkil ettiği görülmektedir (Demirel Dönmez, 2020: 121).

2. Gazelin Karşılaştırmalı Yorumu

1. Bezm-i safâya sâğar-ı sahbâ gelür gider

Gûyâ ki cezr ü medd ile deryâ gelür gider

“Denizin med ve cezr ile gelip gitmesi gibi eğlence meclisine de şarap kadehi gelip gider.”

SDSÇY: Birinci beyit iki cümleden oluşmaktadır. İlk cümlede sırasıyla dolaylı tümleş, özne ve yüklem yer alır. Şiirin başlangıcında yer alan bu cümledeki öğelerden uzanan çizgiler DT'de 3. cümlede üçgen, Ö'de 2. cümlede dik bir aç, Y'de ise 2. cümlede üçgen şekillerini oluşturmaktadır. Yüklem ikinci cümlede üçgen oluşturması dikkate alındığında bu beyitte yüklem vurgulandığı ve yüklem aynı zamanda şiirin redifi olması şiire başlarken redife odaklanmamız gerektiğini düşündürmektedir. “Gelür gider”, sürekliliği ve tekrarlayan iki zıt hareketi ifade etmektedir. “Gel-” fiilinin olumsuzu “gelmemek” olsa da karşıtı “git-” fiildir. “Gel-” ne kadar olumluysa, özellikle sevgili söz konusu olduğunda, “git-” de o kadar olumsuzdur. Şair, aslında “gelür gider” birleşik fiilin anlamını ikinci mısradan vermektedir: “cezr ü medd”. Zevk meclisine dolu gelerek mutluluk veren kadeh, boş döner aynı denizde suların yükselip çekilmesi (meddücezir) gibi. Şairin bu beyitte dikkatleri çektiği “gelür gider” redifini, “cezr ü medd” pekiştirmektedir. Ancak burada cezr (çekilme) sözcüğünün medd (yükselmeden) önce gelişi dikkat çekicidir. “Çekilip yükselmeye” karşılık olarak “gelip gitme” görülür. Bu durumu kadehin, ki bu sevgili de olabilir, gelişiyse şairin gönlü sakinleşirken, kadehin veya sevgilinin gidişiyse yükselip taşmaktadır. Bu yorumdan yola çıkarak sevgilinin eğlence meclisine gelip gittiğini de düşünebiliriz.

W.A: Andrews'in söz dizimi temelli şiir çözümleme metodunda öğelerin sıralanışına vurgu yapıldığını ve şiirin bu çerçevede yorumlandığını görmekteyiz. Yazar, ilk beyitte anlamın gayet açık olduğunu söyleyerek “bezm-i safâ” ile “cezr ü medd”in bağlam, “sagar-ı sahba” ile “deryâ”nın odak konumunda yer aldığını belirtir. Andrews, odak konumunda olan öznelerin (sagar-ı sahba ve deryâ) kuşatıcılık bakımından karşılaştırıldığını ifade eder (2006: 42).

A.Y. & A.A: Yıldırım ve Akdemir'in gazelin birinci beytinde özellikle “gelir gider” redifine odaklanarak varlık âlemindeki zıtlıklara dikkat çektikleri görülmektedir. Yazarlar, varlık âleminde yer alan zıtlıkların birbirini bütünleyen olgular olduğunu ve dalgaların gidip gelişinin de hem bir eksikliğin hem de bir bütünleşme isteğinin sonucu olduğunu belirtmektedirler (Yıldırım & Akdemir 2017: 223).

Tablo 3: 1. Beyitin Yorumu

SDSÇY	Kadehin gelip gidişi-dalgaların gelip gidişi: Sevgilinin gelip gidişi.
W.A	Kadehin gelip gidişi-dalgaların gelip gidişi: Kuşatıcılık.
A.Y. & A.A	Kadehin gelip gidişi-dalgaların gelip gidişi: Eksiklik ve bütünleşme isteği.

2. Açıldığı haber verir ağyâra gül gibi

Dâim bize nesîm-i sebük-pâ gelür gider

“Ayağı çabuk rüzgâr bize daima gelip senin yabancılara gül gibi açıldığını haber verir.”

SDSÇY: İkinci beyit 3. ve 4. cümlelerden oluşmaktadır. Ögelerin keşişmesi tablosuna baktığımızda 3. cümlede 2 üçgen; 4. cümlede ise 2'si aynı 1'i ters yöne bakan 3 üçgen şekli görülmektedir. Zıt yönler bakan üçgenler bu beyitte birbirine zıt anlamlarla karşılaşacağımızın ipucunu vermekte ve bizi sadece şekle bakarak böyle bir beklenti içerisine sürüklemektedir.

3. cümlede kesin olan tek şey sevgilinin gül gibi açıldığıdır. Ancak “Sevgili, ağyâra mı gül gibi açılmıştır, yoksa sevgili gül gibi açıldığını ağyâra haber mi vermiştir?” Belli değildir. 4. cümleyi, “ Dâim bize nesîm-i sebük-pâ gelür gider”, tek başına ele aldığımızda iki farklı yoruma ulaşabiliriz: 1. Ayağına çabuk rüzgâr daima bize gelir gider, 2. Sevgili daima bize ayağına çabuk rüzgâr gibi gelir gider. İkinci yorumu 3. cümleyle birlikte değerlendirdiğimizde, “Ağyâra gül gibi açılan sevgili bize rüzgâr gibi gelir gider” anlamı ortaya çıkar. 3. ve 4. cümleleri birlikte değerlendirdiğimizde ise beytin bilen yorumuna ulaşırız: “Ayağı çabuk rüzgâr, bize daima gelip sevgilinin yabancılara gül gibi açıldığının haberini verir.”

Bu durumda Söz Dizimsel Sanal Çizgi Yaklaşımına göre bu beyitlerde beklediğimiz zıt anlamlar nerededir? Sözcüklere baktığımızda zıt anlama gelen herhangi bir sözcükle karşılaşmıyoruz ancak tablomuzdaki şekillere baktığımızda yüklem (haber verir) oluşturduğu üçgen ile dolaylı tümleç (ağyâra) ve zarf tümlecin (gül gibi) oluşturduğu üçgenlerin zıt yönler baktığını görmekteyiz. Buradaki zıtlık cümlelerin tamamındadır. Sevgilinin davranışı ile şairin beklentilerinin karşıtlığında gizlenmiş bir zıtlık söz konusu olup sevgilinin gül gibi açılması gerektiği kişi “ağyâr” değil şairin kendisidir. 4. cümlede ise “dâim” ve “gelür gider” ögelerinin üzerinde bulunan ve zıt yönler bakan üçgenler şairin, eylemin sürekliliğinden duyduğu üzüntüyü dile getirmektedir.

Bu beyitte öznenin “nesîm-i sebük-pâ” değil de gizli bir “o” zamiri yani “sevgili” olduğunu düşündüğümüzde farklı bir yoruma ulaşırız: “Sevgili yabancılara gül gibi açıldığını haber verirken bize ayağına çabuk rüzgâr gibi hızlı hızlı gelir gider”. Bu yorum, her ne kadar Divan edebiyatında oturmuş bir mazmun olan “nesîm-i sebük-pâ” ve onun haber verme niteliğiyle çelişse de uzak bir yorum olarak düşünülebilir.

W.A: Andrews, ilk mısranın büyük bir belirsizlik içerdiğini, beş farklı şekilde anlamlandırılabilceğini ve kesin bir Söz Dizimsel yorumu olamayacağını belirtir. Ancak ikinci mısrayla birlikte bu belirsizliğin ortadan kalktığını

belirtir. Birinci mısradaki sevgilinin ağyara mı açıldığı, açıldığının haberinin mi verildiği, haberi kimin verdiği gibi belirsiz ifadeler ikinci mısradaki “nesim-i sebük-pâ” ile açıklık kazanır: Rüzgâr, bize daima senin başkalarına gül gibi açıldığını haber verir (2006: 44).

A.Y & A.A: Yıldırım, açılmak fiilinin anlam katmanları üzerinde durarak dertlerini, sırlarını başkalarına anlatarak âşıktan uzaklaşmak anlamına dikkat çeker. “Nesim rüzgârı sevgiliden haber getiren haberci mahiyetinde olup aynı zamanda esinti yönüyle de yaratıcılığın göstergesidir. Sevgiliye benzetilen gülün açılmasının sebebi de nesimdir” (Yıldırım & Akdemir 2017: 224).

Tablo 4: 2. Beyitin Yorumu

SDSÇY	Sevgili gül gibi ağyara açılır: Âşığa rüzgâr gibi gelip gider.
W.A	Sevgili gül gibi ağyara açılır: Rüzgâr âşığa haber verir.
A.Y. & A.A	Sevgili âşıktan uzaklaşır: Rüzgâr âşığa haber verir.

3.Olmaz yine marîz-i mahabbet şifâ-pezîr

Rûy-i zemîne bir dahî İsâ gelür gider

“Yeryüzüne bir daha İsa gelip gitse bile yine de aşk hastası şifa bulamaz.”

SDSÇY: Gazelin 5. cümlesinde cümlenin başında ve sonunda olmak üzere zıt yönlerde bakan iki üçgen yer almaktadır. Cümlenin başında yer alan ve olumsuz bir anlama sahip olan “olmaz” yüklemi ile cümlenin sonunda yer alan ve olumlu bir anlama sahip olan “şifâ-pezîr” (şifa bulucu) konum ve anlam bakımından zıtlık oluşturmaktadır. 6. cümlede ise tek bir üçgenle karşılaşırız o da cümlenin başında yer alan dolaylı tümleş üzerinde bulunmaktadır: Rûy-ı zemîne. Zarf tümleci ve özne ise paralel çizgiler oluşturmaktadır: Yine -bir dahî, mariz-i mahabbet-İsâ. “Yine” ve “bir dahî”nin anlam olarak yakın olduğu, mariz-i mahabbet (aşk hastalığı) ile İsâ'nın da birbiriyle hastalık ve şifacı şeklinde karşılıklı bir ilişki içerisinde olduğu görülmektedir. Yani şekildeki paralellik anlamda da vardır. Her cümleyi tek tek ele aldığımızda 5. cümle: Aşk hastası yine şifa bulucu olmaz; 6. cümle: Yeryüzüne bir daha İsâ gelir gider. İki cümleyi “bile” bağlacıyla bağladığımızda genel bir yoruma ulaşıyoruz: Yeryüzüne İsâ Peygamber tekrar gelse bile aşk hastası yine de şifa bulamaz. Bu cümleyi çünkü aşk derdinin şifası İsâ'da değil sevgilidir şeklinde bir yorumla tamamlayabiliriz.

Bununla birlikte 6. cümlede “mariz-i mahabbet”e “İsâ”nın karşılık gelmesi “mariz-i mahabbet”e deva olacak kişi sevgili olduğundan “İsâ” (gibi) sevgili olarak değerlendirilebilir. Yeryüzüne bir daha İsâ gibi şifa veren sevgili gelir fakat aşk hastası olan bana şifa olmaz veya aşk hastası bu defa da şifa bulamadı, yeryüzüne Hz. İsa gibi şifa vermek için gelen sevgili bizden yana yine vefasız çıktı şeklinde daha uzak bir yorum olarak düşünülebilir.

W.A: Andrews, “olmaz” fiilinin cümlelerin başına konmasıyla birlikte mutlak bir olumsuzlama anlamı yüklenerek beytin, “Olmaz! Aşk hastası yine şifa buluyor, yeryüzüne bir daha İsa gelir gider” şeklinde yorumlanabileceğini dile getirmektedir (2006: 46).

A.Y. & A.A: Gönülde meydana gelen aşk derdini iyileştirmede Hz. İsa'nın bile hükmü yoktur (2017: 224-225).

Tablo 5: 3. Beyitin Yorumu

SDSÇY	Hız. İsa gibi şifa veren sevgili: Âşğın derdine şifa olmadı.
W.A	Yeryüzüne Hız. İsa yine gelir gider: Aşk hastası yine şifa buluyor.
A.Y. & A.A	Yeryüzüne Hız. İsa yeniden gelse: Aşk hastası yine de şifa bulamaz.

4. Sultân-ı gam nişîmen idelden derûnumu

Sahrâ-yı kalbe leşker-i sevdâ gelür gider

“Gam sultanı gönlümü mesken tuttuğundan beri çılgınlık askerleri kalbimin çöllerine gelip gider.”

SDSÇY: Ögelerin kesişmesi tablosuna bakıldığında üçgenin dolaylı tümleç (sahrâ-yı kalbe) üzerinde olduğunu, zarf tümleci (sultân-ı gam nişîmen idelden derûnumu) ve yüklem (gelür gider) ise zıt yönlerde bakan birer dik açı oluşturduğunu görmekteyiz. Şekillere bakarak cümlelerin merkezindeki ifadenin “sahrâ-yı kalp” olduğunu söyleyebiliriz. “Derûn” sözcüğünün “kalp” anlamının olduğu da göz önünde bulundurulursa cümlelerin ana konusunun şairin kalbi olduğu görülecektir. Zarf tümleci ve yüklem zıt yönlerde bakan dik açılar oluşturmasının anlama bir katkısı olabilir mi? Zarf tümleci: “Gam sultanı gönlümü mesken tuttuğundan beri”; yüklem: “gelir gider”. Mesken tutmak ve gelip gitmek arasında zıt bir anlam ilgisi vardır. “Mesken tutmak” oturmayı, kalmayı, sürekli orada bulunmayı ifade ederken “gelip gitmek” uğrayıp geçmeyi, sürekli olan bir gelip gitme eylemini dile getirmektedir. Dik açılar zıt yönlerde bakışı “kalmak” ve “gitmek” zıt anlamları ile dik açılar ise ögelerin ikisinde de görülen “süreklilik” ortak anlamıyla bağdaştırılabilir. Bunlardan da yola çıkarak beyti şu şekilde anlamlandırmamız mümkündür: Kalp çölünü, gam sultanı mesken tuttuğundan beri (onu korumak için) sevda askerleri gelir gider. Anlamı biraz daha açacak olursak, “Benim kalbim aşkın kederiyle acısıyla dolduğundan beri kalbime sevdanın koruyucuları olan aşkın gamı, üzüntüsü sürekli gelir gider ve bir an olsun bu sevdadan uzaklaşmama izin vermezler” şeklinde düşünülebilir.

W.A: Andrews bu beyitte vurgunun, eylemden çok gam, sevdâ, kalp, derûn gibi duygu ifade eden kelimeler üzerine yapıldığını belirtmektedir (2006: 46).

A.Y. & A.A: Yıldırım ise aşkın gamının doldurduğu, susuz, çorak, tükenmiş bir ova görünümünde olan kalp sahrasına gam askerlerinin sürekli gelip gitmesinin, gönlün ezilmiş, incinmiş, tahrip ve ayakaltı olmuş hâlinin bir göstergesi olduğunu ifade etmektedir (Yıldırım & Akdemir 2017: 225).

Tablo 6: 4. Beyitin Yorumu

SDSÇY	Aşkın kederiyle dolu kalp: Aşkın gamı bu sevdadan uzaklaşmama izin vermez.
W.A	Gam, seveda, kalp, derûn.
A.Y. & A.A	Kalp sahrasına gelip giden gam askerleri: ezilmiş, incinmiş, tahrip ve ayakaltı olmuş gönül.

5. Âgûş-ı vasla almış o tıflı şeb-i visâl

Gehvâre gibi âşık-ı rüsvâ gelür gider

“Kavuşma gecesinde o yeni yetmeyi kucağına almış rezil âşık, beşik gibi gelir gider.”

SDSÇY: Sekizinci cümlede dolaylı tümleç (âgûş-ı vasla) ve yüklem (almış) aynı yöne bakan 2 üçgen, zarf tümlecinin (şeb-i visâl) ise zıt yöne bakan 1 üçgen oluşturduğu görülmektedir. “Âgûş-ı vasi” (kavuşturulmuş, birleştirilmiş kucak) ile “al-” fiilinin anlam olarak yakınlığı açıktır. “Kucak”, “al-” eyleminin yer olarak karşılığıdır. Üçüncü cümlede olduğu gibi bu cümlede de anlamda belirsizlik olduğunu görmekteyiz. Buradaki belirsizlik öznenin belirsizliğinden kaynaklanmaktadır. Özne gizli bir “o” zamiri midir yoksa sonraki mısradaki geçen “âşık-ı rüsvâ” mıdır? Şiirin bütününe baktığımızda sevgiliye ulaşmanın zorluğundan söz eden âşığın sevgiliyi kucağına almış olması muhal gözükmemektedir.

Dokuzuncu cümlede ise özne (âşık-ı rüsvâ) ve yüklem (gelür gider) zıt yönere bakan 2 üçgen oluşturmaktadır. “Gelip gitmek”, âşığın bir niteliğidir ve bu davranışından dolayı âşık, rezil ve rüsva olmuştur dolayısıyla “âşık-ı rüsvâ” ve “gelür gider” arasında bir sebep sonuç ilişkisi vardır. “Gehvâre gibi” benzetme yönünden yola çıkılarak beyte iki farklı anlam yüklenebilir fakat bu yorumlarda da yine özne belirleyicidir: 1. Rakip kavuşma gecesinde o tıflı sevgiliyi kucağına almışken rüsva âşık yüreğinin acısıyla boş bir beşik gibi gelip gitmektedir; 2. Rüsva âşık kavuşma gecesinde o tıflı sevgiliyi kucağına almış beşik gibi gelip gitmektedir. Divan şiirindeki âşık profili düşünüldüğünde 1. yorum güçlenmektedir.

“Divan şiirinde şair daima âşıktır. Bu yüzden her şey ona aşk ile ilgili görünür. Âşığın gıdası ise üzüntüdür. Sevgiliden daima lütuf bekler, ancak lütuf göremediği gibi âşık asla sevgili ile bir araya gelemez. Âşık sevgisi için ağyar ile uğraşmak zorundadır. Çünkü rakiplerin aşkına daima engel olma çabası içerisinde olduğunu düşünür. Bu durum Divan şiirinde âşığın değişmez kaderidir” (Kardaş, 2014: 531).

Sevgilinin ağyârla birlikte olduğunu bilen âşığın, boş beşik gibi gidip gelmesi huzursuzluğunun da delili niteliğindedir. Klasik şiirde rakip, âşığın en büyük düşmanıdır. “Sevgili rakiple beraber olur, ona sevgi gösterirken âşığa eziyet eder. Bu durum âşığın huzursuzluğuna, uykusuzluğuna neden olur” (Özerol, 2013: 86).

W.A: Andrews’in eserinde bu beyte yer verilmediği görülmektedir.

A.Y. & A.A: Beyti, toplumun kurallarının dışına çıktığı için rüsva olan âşık sevgiliyi kucağına alarak vuslata ermiştir şeklinde yorumlayan Yıldırım, geleneğin içinde pek yer almayan vuslata ermiş âşığın üslupta ve düşüncede bir yenilik olarak değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir (Yıldırım & Akdemir 2017: 226).

Tablo 7: 5. Beyitin Yorumu

SDSÇY	Rakip sevgiliyi kucağına almış: Âşık boş beşik gibi gidip gelmektedir.
A.W	-
A.Y& A.A	Rüsva âşık: Sevgiliyi kucağına alarak vuslata ermiş.

6 . Bir gün demez o şûh ki âyâ murâdı ne

Çokdan bu kûya Nâbî-i şeydâ gelür gider

“Sevgili bir gün olsun, çoktandır buraya tutkun, çılgın Nâbî gelir gider acaba isteği nedir, demez.

SDSÇY: Onuncu cümlede yüklem üzerinde 1 üçgen, öznede ise 1 dik açı olduğu görülmektedir. Üçgen “demez” yüklemine, dik açı ise o şuh öznesine denk gelmektedir ve aslında bu iki öge şiirin bir özeti niteliğindedir: “O şuh demez.” Bu iki öge sevgilinin âşiğe karşı olan umursamazlığını açıkça göstermektedir. Âşık sevgilinin yanına sürekli gelip gitmekte fakat sevgili bu duruma karşı kayıtsız kalmakta âşığı umursamamaktadır.

W.A: Andrews, bu beyitte duygusal anlamın ön plana çıktığını ve “demez” olumsuz fiilin odakta yer aldığını belirtmektedir.

A.Y. & A.A: Yıldırım ve Akdemir, akıyla değil gönlüyle hareket eden âşığın sevgiliyi görebilmek için onun evine sürekli gelip gitmesindeki süreklilik ve tekdüzelik ile deliliğin önemli ölçütlerinden biri olan tekdüzelik arasında bir ilişki kurmaktadır (Yıldırım & Akdemir 2017: 227).

Tablo 8: 6. Beytin Yorumu

SDSÇY	Âşık sevgilinin yanına sürekli gelip gider: Sevgili yüz vermez. Demez ve şuh odakta yer almaktadır.
W.A	Demez fiilindeki olumsuzluk odakta yer almaktadır
A.Y. & A.A	Âşık sevgilinin evine sürekli gelip gider: Gelip gitmenin tekdüzeligi ve delilik

SONUÇ

Nâbî'nin altı beyitten oluşan gazelinin Söz Dizimsel Sanal Çizgi Yaklaşımıyla incelenmesi sonucunda şu bulgular elde edilmiştir:

1. Gazelde yer alan şekillerin 2. beyit 4. cümle ve 5. beyit 8. cümlede yoğunlaştığı görülmektedir. 4. cümlede “Dâim bize nesîm-i sebük-pâ gelür gider” denilerek rüzgârın âşğın yanına sürekli gidip gelişinden bahsedilmektedir. Ayrıca “nesîm-i sebük-pâ”dan sonra “gibi” edatını getirerek âşğın yanına rüzgâr gibi gidip gelen bir sevgiliden söz edildiğini de düşünebiliriz. 4. cümleyi 3. cümleyle birlikte yorumladığımızda, sevgilinin ağyara daima gül gibi açıldığını âşğa daima haber veren ayağına çabuk, haberci bir rüzgârla karşılaşırız. 8. cümlede ise “Âğûş-ı vasla almış o tıflı şeb-i visâl” denilerek sevgilinin “âğûş-ı visâl”de olduğu söylenir; ama sevgiliyi kucağına alan kimdir, sorusunun cevabı “âşık-ı rüsvâ” şeklinde 9. cümlede verilir. Bu beyti iki farklı şekilde yorumlayabiliriz. İlk olarak, vuslat gecesinde yeni yetme sevgiliyi kucağına alıp beşik gibi gidip gelenin rüsvâ bir âşık olduğu; ikinci olarak, yeni yetme sevgiliyi vuslat gecesinde ağyâr kucağına alırken üzüntüyle bir beşik gibi gidip gelenin rüsvâ âşık olduğu şeklinde düşünebiliriz. Söz Dizimsel Sanal Çizgi Yaklaşımından yola çıkarak 2. ve 5. beyitlerde ulaştığımız yorumlar, bizi genel ve alışılmış yorumlardan uzak bir yere götürür. 4. cümleye nesim-i sebük-pâ gibi gelip gidenin sevgili olduğunu, 9. cümleye de rüsvâ âşğın boş beşik gibi gidip geldiği anlamını vererek şiiri tamamen farklı bir mecraya taşımış oluruz. Âşğın yanına rüzgâr gibi gelip giden ağyâra cömert davranan ve âşğı üzen bir sevgili imajı çizeriz. Son beyit âşğın tüm gerçekliğini gösterir: Sevgilinin yanına sürekli gelip giden ve umursanmayan bir âşık. Gazelin bütününe bakıldığında “kadeh, tıflı sevgili ve gelip gitme” üçlüsü bize “bezm-i safayı” hatırlatır: Elinde kadehle âşğın yanına âdeta bir rüzgâr gibi hızlı hızlı gelip giden sevgili, ağyara karşı çok cömerttir ve bu köşeye sürekli gelip giden âşğa ilgi göstermemektedir. Söz Dizimsel Sanal Çizgi Yaklaşımıyla elde ettiğimiz bu yorum gazelin yapılmış diğer yorumlarıyla mukayese edildiğinde uzak bir yorum olarak görülebilir ancak farklı bir bakış açısı sunması da olasıdır.

2. Gazelin ögelerin kesişmesi tablosuna bir bütün olarak bakıldığında ögelerin çizdiği zikzak şekli net olarak görülmektedir. Bu zikzak şekliyle şiirin odağında yer alan “gelür gider” redifinin anlam olarak örtüşmesi, son derece dikkat çekici olup aynı zamanda Söz Dizimsel Sanal Çizgi Yaklaşımının işlevselliğine de işaret etmektedir.

KAYNAKÇA

ANDREWS, Walter (2006). *Şiirin Sesi Toplumun Şarkısı*, İletişim Yayınları.

AYDEMİR, Yaşar (2009). Nâbî'nin İdeal Gazeli, Şair Nâbî Sempozyumu 13 - 15 Kasım Şanlıurfa, s. 78 -92.

BOYALIK, Mehmet Taha, (2014), Abdülkâhir Cürçânî'nin Söz Dizimi Teorisi ve Tefsir Geleneğine Etkisi, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Tefsir Bilim Dalı, İstanbul.

CEYHAN, Âdem (2010). Nâbî'nin Şiir ve Diğer Edebî Konular Hakkındaki Görüşleri, Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi 5, İstanbul, s. 1-34.

DEMİREL DÖNMEZ, Özlem (2014) Söz Dizimi Anlam İlişkisi Üzerine Yeni Bir Metot Denemesi, Turkish Studies, C. 9, S. 9, s. 449-454.

DEMİREL DÖNMEZ, Özlem (2020). Söz Dizimsel Sanal Çizgi Yaklaşımıyla Nev'î'nin Üç Gazeli Üzerine Uygulamalı Bir İnceleme, Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi C. 8, S. 25, s. 105 – 122.

DOĞAN, Muhammet Nur (2009). Nâbî Divânı'nda Lafız-Mana Münasebetleri, Şair Nâbî Sempozyumu 13 - 15 Kasım, Şanlıurfa, s. 28-64.

KARDAŞ, Sedat (2014). Nâbî'nin "Gelür Gider" Redifli Gazelinin Ontolojik Analiz Yöntemiyle Yorumlanması, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi C. 7, S. 29, s. 525-536.

KOÇOĞLU, Turgut, (2012), "Mesnevî Şârihi Şem'î Şem'ullah'ın Şerh Yöntemi ile Walter G. Andrews'in Söz Dizimsel Metin Yorumlama Yöntemi Arasındaki Benzerlik", Turkish Studies, C. 7, S. 4, s. 2249-2258.

MENĞİ, Mine (1987). *Divan Şiirinde Hikemî Tarzın Büyük Temsilcisi Nâbî*, AKM Yayınları, Ankara.

ÖZEROL, Nazmi (2013). "Klasik Şiirde Uyku", Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, C. 8, S. 1, s. 77-98.

PORZIG, Walter (1995). *Dil Denen Mucize*, TDK Yayınları.

SAUSSURE, Ferdinand (1985). *Genel Dilbilim Dersleri*, Birey Toplum Yayınları.

ÜSTÜNOVA, Kerime (2014). *Türkiye Türkçesinde Yapı Kavramı ve Söz Dizimi İncelemeleri*, Sentez Yayınları.

YILDIRIM, Ali; AKDEMİR, Ayşegül (2017). *Söz Bir Ateş*, Asos Yayınları.